

EGY ÁLLANDÓ BIZOTTSÁG SZÜLETÉSE 1881–1883

Ács Tibor

a hadtudomány doktora, egyetemi magántanár
tiboracs@t-online.hu

Széchenyi István és alapítótársai természetesen tartották, hogy a Magyar Tudós Társaság, vagyis a Magyar Tudományos Akadémia munkálkodása minden tudományra, így a hadtudományra is kiterjedjen, „hazánk előmenetele” és az „ország védelme” érdekében. Ennek egyik tényleges példája az Akadémia egy új tudományos műhelyének, az állandó hadtudományi bizottság 130 évvel ezelőtti létrehozásának kezdeményezése, megalakulása és tevékenysége.

A 19. században uralkodó tudományos felfogás szerint, a matematikai elveken alapuló „haditudományokat” a megalakult Magyar Tudós Társaság definíciója a „Mathezisi” osztályba sorolta. Ez kitűnik Festetich László gróf 1826. június 27-i adományleveléből és az 1827. évi 19. törvénycikkelybe foglalt ajánlatából. Tanárky Sándor őrnagy, az MTA első hadtudományi rendes tagja, *A hadtudományoknak az álladalmak, s különösen magyar hazánk fenntartására életbe ható fontosságáról* című, 1838. november 19-i székfoglalójában is „a mathematicai elveken alapuló hadtudományok szorgalmas műveléséről” beszélt.

A reformkorban, a polgári forradalom és szabadságharcban, az abszolutizmus és a dualizmus idején munkálkodó jeles hadtudósok (Kiss Károly, Tanárky Sándor, Mészáros Lázár, Hollán Ernő, Tóth Ágoston, Ká-

polnai Pauer István, Rónai Horváth Jenő és mások) tudományos életművéhez hasonlóan óriási történelmi tetteknek számít a Magyar Tudományos Akadémián azoknak a szervezeti formáknak a megteremtése, amelyek hozzájárultak a hadtudományok fejlődéséhez.

A 19. század utolsó harmadára nagy társadalmi, politikai, gazdasági, technikai, kulturális, tudományos és hadügyi változások következtek be Európában, az Osztrák–Magyar Monarchiában és Magyarországon. Az ipari forradalom eredményeként alakult ki a hadügyi fejlődés új korszaka. Az új hadügyi éra tudományfejlődési folyamatának fő jellemzője a hadi tudományok egyre több ágra bokrosodása, ezek a kutatások során szétfejtették, elhagyták a diszciplína merev határait, kereteit, és más tudományterületekkel együttműködve, elegyedve értek el új eredményeket. Először a poroszok dolgozták ki a haditechnikai vívmányok hatására a hadseregszervezés, a kiképzés, a hadviselés szükségességét. Helmuth Karl von Moltke tételei a jövő háborújáról és a hadügyről elterjedtek Európában, és kisebb-nagyobb eltéréssel a porosz modell szerint működött minden európai állam hadügye és hadserege.

Emellett a magyar katonai gondolkodás fejlődésében nagy szerepet játszott, hogy az 1867-es kiegyezéssel az önkényuralom helyé-

be lépett egy kétközpontú, soknemzetiségű alkotmányos monarchia, amelynek legbonyolultabb kérdésévé a hadügy problémája vált. Éles politikai harc után születtek meg a Monarchia hadügyére vonatkozó, a véderőről, a honvédségről és a népfelkelésről szóló 1868: XL., XLI., XLII. törvények. Az országgyűlésben állandó küzdelem folyt a közös hadsereg két részre osztásáért és egy magyar nemzeti hadsereg felállításáért.

Az összbirodalmi érdekű hadtudományi kutatások mellett, megnövekedett a magyar királyi honvédségnél, a Magyar Tudományos Akadémián és a polgári területen a nemzeti érdekű hadtudományi kutatómunka. Ezt igazolja Hollán Ernő rendes tag és honvédelmi államtitkár 1871-ben az MTA számára készített, *A magyar hadirodalom és kutatás fejlődése* című tanulmánya és a magyar királyi honvédségi Ludovika Akadémia felállításáról szóló 1872: XVI. törvénycikk. A rendszeres hadtudományi kutatásokat szükségessé tette, hogy a honvédségnél magyar volt a szolgálati nyelv, a csapatoknál a katonai nevelés és kiképzés magyar nyelven folyt, a Ludovika Akadémián a katonai felsőfokú képzés magyar nyelven történt, a honvéd alakulatok tisztikarai tudományos egyesületeket működtettek. Ezek a szervezeti formák a hadtudományok magyar nyelven való művelését, és az eredmények közreadását szolgálták.

Ebben az időben az Akadémia tevékenységének tudományosabb folytatására létrehozta az állandó tudományos bizottságokat. Az új szervezeti forma kialakításával az MTA munkássága hatékonyabbá és tekintélyesebbé vált az egyes tudományterületeken. A bizottságok olyan nagyszámú szakembert foglalkoztató tudományos műhelyek voltak, amelyekkel létrejött az akadémiai működésben a munkamegosztás, az elkülönülten

dolgozó tudósok egyesítése és a szervezett tudományos munka. A megalakult bizottságok eredményes tevékenysége révén az Akadémia további bizottságok létesítésére törekedett.

Az Akadémiát erre ösztönözte az egyre fokozódó társadalmi igény és az a körülmény, hogy hazánkban nemzeti közüggé vált a tudomány. Az ország lakossága nagy figyelemmel kísérte az MTA munkáját, az akadémiai kutatások főbb irányait és a tudományos bizottságokban dolgozó tudósoktól várta a magyar nyelv, irodalom, történelem, nemzetgazdaság, hazánk földjének, flórájának, állatvilágának, geológiájának, és más területeinek, így honvédelme múltjának, jelenének és jövőjének tudományos feltárását. A bizottságok helyes tudománypolitikai irányt követve, folyóirataikkal és kiadványaikkal nemcsak a nemzeti irodalmat és honi tudományt fejlesztették, hanem aktívan bekapcsolódtak a nemzetközi tudományos vérkeringésbe is.

A hadtudomány magyar művelői az Akadémiától vártak segítséget, hogy amíg minden „más tudományágban jeles a magyar, csak éppen abban, amelynek a haza megszerzését és ezeréves fennállását köszöni, a hadi tudományokban maradt el a többi nemzetek mögött.” De a helyzet megváltoztatását remélték abban is, hogy míg: „Az irodalom minden más ága virul hazánkban, csak a katonai irodalom teng”. Ezért határozta el a Magyar Tudományos Akadémia, hogy az éledező hadtudományi tevékenységnek és a tengődő magyar katonai irodalomnak fellendítésére új akadémiai állandó bizottság, a hadtudományi bizottság létrehozásával ad hatásos támogatást.

A „hadtudományok” gondozása, az MTA III. Mathematicai és természettudományok osztálya körébe tartozott. A neves hadtudós,

Kápolnai Pauer István honvéd őrnagy, a Ludovika Akadémia tanára, már az 1881. június 20-i, *A hadtudomány viszonya a többi tudományhoz* című levelező tagi székfoglalójában kimondja, hogy szerinte: „1. a hadtudomány alapja a történelem; 2. a hadtudomány a társadalmi tudományok közé sorozandó, és a matematikai és a természettudományok a hadtudományoknak csakis segédtudományaik képezik.” A diszciplinának ezt a felfogását követve adja elő szóbeli javaslatát a Stoczek József elnöklétével és 16 tag részvételével lezajlott 1881. november 14-i osztályülésen. A magyar tudományosság történetében jeles eseményét a jegyzőkönyv így örökítette meg: „Kápolnai Pauer István indítványt tesz egy hadtudományi bizottság alakítása tárgyában. Indítványozó felkéretik indokolt indítványt írásban foglalva terjeszteni be s az osztály annak alapján fog majd határozatot hozni.”

A kezdeményező írásbeli javaslatát a III. osztály 1881. december 12-i ülésén hatodik napirendként megtárgyalta, és tömören így foglalta össze: „Kápolnai Pauer István betérjeszti írásban indítványát, hadtudományok számára egy külön bizottság alakítására nézve. Ezen indítvány nem lévén kellő részletekkel ellátva a kiviteli módot illetőleg, indítványozó felkéretik annak pótlására, hogy a szerint aztán bizottságnak adathassék át véleményadás végett.” Ez után Kápolnai Pauer István javaslata valóra váltása érdekében találkozott az MTA vezető tisztségviselőivel, a honvédelmi miniszterrel és a hazai hadtudomány művelőivel. Az elhangzott észrevételek és ajánlások figyelembevételével részletesen kidolgozta az akadémiai hadtudományi bizottság alapítási indítványát, melyet a III. osztály 1882. május 15-i ülése megvitatott. De mivel a Kápolnai Pauer-féle javaslatban az Akadémia egészét, az I. és II. osztályát is

érintő szervezeti, hatásköri és pénzügyi problémák is felmerültek, ezért két fontos lépés megételét határozták el, mint feljegyezték: „Kápolnai Pauer István l.t. betérjeszt egy indítványt »hadtudományi bizottság« szervezése tárgyában s kéri az osztályt, hogy azt pártolólág terjessze az összes ülés elé. Minthogy az indítvány értelmében egyéb osztályok is érdekelve vannak, másrészt a gróf Festetics-féle alapítvány természete az osztály előtt merőben ismeretlen, a III-ik osztály érdemi leg az indítványokhoz nem szól, hanem azt egyszerűen az összes akadémiához átteszi.”

A magyar hadtudomány történetében mérföldkövet jelentő állomást, a huszonegyedik akadémiai ülést, vagyis az összes ülést 1882. május 22-én tartották meg, Lónyay Menyhért elnök vezetésével. Ezen felolvasták Kápolnai Pauer István levelező tagnak egy állandó hadtudományi bizottság felállítására tárgyában benyújtott alábbi indítványát: „E bizottság feladatául – úgymond – 1.a hadtudományok fejlődési folyamatának figyelemmel kísérése és ismertetése; 2.a magyar hadtörténelmi események tanulmányozása és szakszerű ismertetése; 3.a hadművészetnek a magyar nemzetnél való fejlődésére vonatkozó adatok gyűjtése, feldolgozása és kiadása; 4.a hadtudományi remekművek magyarra fordíttatása és kiadása tüzettedhetnék ki.

A hadtudományi bizottság e feladatainak a következő kiadványok szerkesztése által felelhetne meg: a) Az 1. alatt foglalt feladatának: »Általános Katonai Évkönyv« szerkesztése és kiadása; b) A 2. és 3. alatt foglalt feladatának: »Magyar Hadtörténelmi Füzetek« kiadása; c) A 4. alatt foglalt feladatának: A valóban örökbecsű hadtudományi remekművek magyar nyelven való kiadása által.

Arra az esetre, ha a tek. Akadémia indítványomat elfogadná, és a hadtudományi bi-

zottság még ez idén megalakulna, s mindent akképp előkészítene, hogy működését 1883. elejétől megkezdhesse, az 1883-ik évre vonatkozó költségvetés hozzávetőleg következő lehetne...” A kiadásokra (*Általános Katonai Évkönyv, Magyar Hadtörténelmi Füzetek, Katonai Remekírók Művei* megjelenetésére, tiszteletdíjra, szerkesztésre) összesen: 2700 forint. Bevételek (Festetics-hadtudományi Alapítvány kamata, a honvédelmi miniszter évi támogatása, kiadványok előfizetése, eladása) összesen 2700 forint.

Az akadémikusok kedvezően fogadták Kápolnai Pauer István tervezetét, és elhatározták: „Az összes ülés az indítványnak az egész Akadémiát illető fontosságát méltatva, felhívja mind a három osztályt, hogy annak megvitatására három-három tagot küldjenek ki.” Az I. Nyelv- és széptudományi osztálya Joannovics György tiszteleti, Ballagi Mór és Gyulai Pál rendes tagot; a II. Bölcséleti, társadalmi és történelmi tudományok osztálya Salamon Ferenc, Pauler Gyula és Thaly Kálmán rendes tagokat; a III. Matematikai és természettudományok osztálya Hollán Ernő tiszteleti, Eötvös Loránd rendes és König Gyula levelező tagot, választotta meg „a hadtudományi bizottság felállítása tárgyában kiküldött egyes bizottságba”.

Az igen tekintélyes tagokból álló akadémiai „tudományközi” bizottság 1882. október 28-án ült össze, és Hollán Ernő elnöklétével megvitaták az indítványt, majd az Akadémiának a következő szövegű ajánlást terjesztették elő:

„Tekintetes Akadémia!

A tekintetes Akadémia folyó évi május 22-ikei összes ülése által a Kápolnai Pauer István lev. tag által hadtudományi bizottság felállítása tárgyában benyújtott indítvány

megvitatására kiküldött bizottság a következőkben állapodott meg:

1-ször. Az indítvány célját helyesli és következőleg »Hadtudományi Bizottság« szervezését ajánlja.

2-ször. A »Hadtudományi Bizottság« alakítását az ügyrend értelmében a III. osztály által véli teljesítendőnek, azon hozzáadással, hogy e bizottság tagjaiul más osztályokba tartozó, de a hadtudományokkal kapcsolatban álló tudományokkal foglalkozó akadémiai tagok is választassanak meg.

Kelt Budapesten az akadémiai épületben, 1882. október 28-án

A hadtudományi bizottság felállítására vonatkozó indítvány megvitatására kiküldött bizottság elnöke:

Hollán Ernő altábornagy”

Az MTA 1882. október 30-i összes ülésén „a hadtudományi bizottság tárgyában kiküldött bizottság jelentését” felolvasták és tudománytörténelmi jelentőségű döntést hoztak, mert: „Az összes ülés a bizottság jelentése alapján a »Hadtudományi Bizottság« felállítását elhatározza és a III. osztályt nagygyűlési osztályértekezletén annak megalakítására felhívja.”

A Hadtudományi Bizottság megszervezésére, a III. Matematikai és természettudományok osztálya bizottságaként, az 1882. december 11-i osztályülésen került sor. Ezen az ülésen az „összes ülésről átküldve felolvastatik a hadtudományi bizottság tárgyában kiküldött bizottság jelentése, amelyből kiténik, hogy a III. osztályt felhívták annak megalakítására a nagygyűlési osztályértekezleten. Egyelőre tudomásul.” Kápolnai Pauer István javaslatára az osztály 1883. évi költségvetési tervében a „hadtudományi bizottság munkásságának megindítására 1000 ffr” írá-

nyozott elő, amit az Akadémia 1882. december 18-i összes ülése is elfogadott.

A Magyar Tudományos Akadémia XLIII. Nagygyűlése első napján, 1883. május 11-én Lónyay Menyhért elnöki megnyitó beszédében kifejtette, hogy az elmúlt három esztendőben az Akadémia és a magyar tudomány minden irányban fejlődött. Hangoztatta: a „gyarapodás jele, hogy állandó bizottságaink, melyek tudományos munkásságunknak irányt adnak, mindinkább szaporodnak s az Akadémia saját körén kívül is gyámolítani képes a tudományos törekvéseket.” S kiemelte, hogy „a III. osztályban a hadtudományi bizottság alakult meg, és remélhetjük, hogy ez eddig elhanyagolt tudományág is új életre zsendül.”

Fraknoi Vilmos főtitkár a *Jelentés a M. T. Akadémia 1882 – 1883. évi munkálkodásáról* című előterjesztésében a hadtudományi bizottság megalapításának időszerű társadalmi szükségességét indokolta. Elmondta, hogy az „Akadémia soha sem kereste munkásságának tudományos jellemét a közélettől való elzárkózásban. Sőt ellenkezőleg, alapítóinak legbensőbb óhajta, hogy a nemzet életében időnként fölmerülő kulturai szükségletek kielégítésében közreműködjenek.

Így, régi hagyományokat elevenített föl most is, mikor önálló Hadtudományi bizottság felállítását elhatározta, és ezt a jelen nagygyűlésen tényleg megalakította. Az Akadémia még a szervezkedés stádiumában volt mikor gr. Festetic László 1826-ban tízezer forintnyi alapítványt tett, – oly célból, hogy kamatait a matematikai osztály egyik rendes tagja élvezze, »kinek – mint az alapító oklevélben olvassuk – tiszte legyen, a Társaság felügyelete alatt, az angol, francia, német, muszka s más európai nemzeteknek a hadi tudományokról szóló érdekes munkáikat

magyarra fordítani; a külföldieknek azon tárgyról szóló új találmányaikat megismertetni; és általában a hadi tudományokat hazánkban magyar nyelven művelni.« E tiszte több mint egy századnegyeden át Kiss Károly töltötte be, a ki egyebek közt az Akadémia megbízásából, Károly főherceg nagy stratégiai munkáját is magyar nyelvre fordította...

A most létrejött Hadtudományi bizottság hatásköréhez tartozik: a hadtudomány fejlődését figyelemmel kísérni; a magyar hadtörténet eseményeit tanulmányozni és szakszerűen ismertetni, a hadművészetnek a magyar nemzetnél való fejlődésére vonatkozó adatokat gyűjteni és feldolgozni; végre a hadtudományi remekműveket magyar fordításban közrebocsátani.”

Az Akadémia három osztálya 1883. május 16-án jelentette a nagygyűlésnek, hogy a nyolc állandó bizottságot megalakították, és megválasztották tagjait. „A hadtudományi bizottságba: Fodor József, Hollán Ernő, Hunfalvy János, Kápolnai Pauer István, Keleti Károly, Konkoly Thege Miklós, Pauler Gyula, Salamon Ferencz, Schwarz Gyula, Szilágyi Sándor, Thaly Kálmán és Ponori-Thewrewk Emil” akadémikusokat. A tizenkét híres tudósból álló tudományközi bizottságba egy tiszteleti, hét rendes és négy levelező tag került, akik között a két katonán (altábornagy és őrnagy) kívül volt orvos, statisztikus, csillagász, történész, levéltáros, jogász, klasszika-filológus, illetve öt egyetemi tanár.

A nagygyűlés a választásokat helybenhagyta, és a bizottságokat, így az Akadémia történetében először létrehozott III. osztály tizenkét tagú Hadtudományi Bizottságát is felhívta, hogy alakuljon meg, és hajtsa végre az elnök- és előadóválasztásokat. A jegyzőkönyv tanúsága szerint az alakuló ülés az MTA épületében 1883. június 18-án történt meg.

Hunfalvy János rendes tag felkérésére Hollán Ernő tiszteleti tag elnökölt a tudománytörténeti jelentőségű ülésen, melyen őt választották meg a bizottság elnökévé, a bizottság előadójává pedig Kápolnai Pauer István levelező tagot. „A bizottság működési tervzetén, mely a tekintetes Akadémia által már helyben hagyatott, mit sem változtatva, felkéri az elnököt, hogy annak szövegét az ügyrendbe való iktatás végett a tekintetes Akadémia elé terjessze.” Elfogadták az 1883. évi bizottsági munkatervet is. Majd egyéb „tárgyalni való nem lévén, elnök az ülést befejezettnek nyilvánítja és a jegyzőkönyv hitelesítésére Szilágyi Sándor és Hunfalvy János bizottsági tagokat, kéri fel.”

Így örökítette meg az utókor számára Kápolnai Pauer István, a Hadtudományi Bizottság előadója által készített és a két tag által hitelesített jegyzőkönyv az első bizottsági ülést. Ezt a jegyzőkönyvet és az Ügyrendbe kerülő bizottsági feladatkört, a bizottsági előadó terjesztette elő az elnökségnek az alábbi szöveggel:

„Tekintetes Akadémia!

Van szerencsém tisztelettel jelenteni, hogy a hadtudományi bizottság folyó hó 18-án megalakult és elnökévé: Hollán Ernő tiszteleti tagot, előadójává: Kápolnai Pauer István levelező tagot választotta meg.

Az alakuló ülés jegyzőkönyvét, valamint a hadtudományi bizottságra vonatkozólag a tekintetes akadémia »Ügyrend«-jébe felveendő §. szövegét mellékelve betérjesztem.

Budapest, 1883. június 24-én

A hadtudományi bizottság elnöke Budapesten, nem lévén, helyette:

a hadtudományi bizottság előadója:
Kápolnai Pauer István”

Másnap, 1883. június 25-én lezajlott az Akadémia összes ülése, amelyen bemutatták a nyolc állandó bizottság jelentését a megalakulásáról és a megválasztott tisztségviselőket: „g) A hadtudományi bizottságban elnökül Hollán Ernő t. t., előadóul Kápolnai Pauer István l. t. ... Az összes ülés mindezen választásokat helybenhagyja.”

Az Akadémia elfogadta a bizottság működési körére ajánlott szövegét is, amelyet az MTA Ügyrendjébe, az 51. §-aként iktatott be, és ami szerint: „A Hadtudományi Bizottság feladata: a) a hadtudományok fejlődési folyamatának figyelemmel kísérése; b) a magyar hadtörténelmi események tanulmányozása és szakszerű ismertetése; c) a hadművészetnek a magyar nemzetnél való fejlődésére vonatkozó adatok gyűjtése, feldolgozása és kiadása; d) a hadtudományi remekművek magyarra fordíttatása és kiadása. A Hadtudományi Bizottság az a) alatt említett feladatának «Általános Katonai Évkönyv», a b) és c) alatt említett feladatának pedig «Magyar Hadtörténelmi Füzetek» kiadása által felel meg, és amennyire a viszonyok engedik, a valójában örökbecsű hadtudományi remekműveket magyarra fordíttatja és kiadja.”

A Hadtudományi Bizottság első kiadványa 1887 tavaszán megjelentetett, nagy sikerű *Magyar Katonai Évkönyv 1886-ra* volt. Az Akadémiának a hadtudományt fejlesztő törekvése kiváltotta a monopóliumát féltékenyen őrző felső katonai vezetés rosszallását. Az MTA elnökének és a honvédelmi miniszternek 1888. évi levélváltásából kiderült, a miniszter nem kívánja, hogy az MTA és Bizottsága működését a „hadtudományok terére is kiterjessze”. A nyomásnak engedve az Akadémia és Hadtudományi Bizottsága nyilvánította: „nem általános hadi tudományokkal akar foglalkozni, hanem a magyar

történeti irodalomnak egy ágát kívánja, a magyar hadi történetírást fejleszteni.” Ennek szolgálatára adta ki a Hadtudományi Bizottság évnegyedes folyóiratát; a *Hadtörténelmi Közlemények* első száma 1888 márciusában jelent meg. Kezdeményező lépéseket tett 1888. november 20-án „az ország fővárosában egy Magyar Hadtörténeti Múzeum létesítésére.” Zrínyi Miklós hadtudományi munkáit 1891-ben adták ki, és a megindított *Magyar Hadtörténelmi Könyvtár* sorozat öt kötete is kiadásra került. A bizottság sikeresen vett részt az ezredéves kiállítás részét képező, hadtörténelmi kiállítás megrendezésében is.

A Magyar Tudományos Akadémiának és Hadtudományi Bizottságának a magyar hadügyi viszonyok nemzeti irányú fejlesztése érdekében végzett eredményes munkálkodása a századfordulón a különböző akadályozó tényezők együttes hatására megtorpant. Ez az akadémiai Hadtudományi Bizottság működésének ideiglenes megszüntetését, majd átalakítását idézte elő. A más osztályba sorolt, átalakult állandó bizottság, az MTA II. Bölcséleti, Társadalmi és Történeti Tudományok Osztálya Hadtörténeti Bizottságának működési köre már csak a hadtudomány klasszikus alapját képező hadtörténelemre terjedt ki 1909-től 1948-ig, megszüntetéséig.

Sajnos a hazai hadtudományi kutatások fejlődésének és a diszciplína elismertségének sokat ártott a 20. században a vezető katonai körök által sugallt felfogás, miszerint: „A hadügyet Magyarországon mindenki úgy tekint, mintha az csak a hivatásos katona saját külön területe volna, melyre másnak lépni sem nem hasznos, sem nem szükséges.” A diszciplína problémáit növelték az első és második világ-

háború és súlyos következményei, amit felerősített az a tény, hogy a század harmincas éveinek közepétől a német, majd a negyvenes évek második felétől a szovjet hadtudomány tételeinek átvétele nyomta rá a bélyegét a hadtudomány különböző szakterületeire.

Ezért tűnhet paradoxonnak, de tények bizonyítják, hogy 1945 és 1994 között a hadtudomány egyes ágai mindig jelen voltak a Magyar Tudományos Akadémián. Igaz, hogy e fél évszázad különböző időszakaiban a hadtudományok mozgásterének, szervezeti kereteinek és formáinak erős korlátai voltak. Némileg javult a helyzet, amikor megalakult az MTA Tudományos Minősítő Bizottságának Hadtudományi Szakbizottsága, amely 1962 és 1994 között a hadtudomány különböző ágaiban elért tudományos teljesítményei alapján 284 pályázót nyilvánított a hadtudomány kandidátusává, ezen belül 38 szakembert a hadtudomány doktorává.

A jogelőd első bizottsághoz képest azonban jelentős eltérések, egészen más történelmi körülmények, feltételek, előírások, szabályok között munkálkodik ma, az 1994. augusztus 17-i felhívásra, 1994. szeptember 5-én újjáalakult MTA IX. Gazdaság- és Jogtudományok Osztály Hadtudományi Bizottsága és mintegy 290 fős köztestületi tagsága. Ám az tagadatlan, hogy a hazai hadtudósok egyetemesen gondolkodó, publikáló kutatók, akik ugyanakkor a magyar anyanyelvű hadtudomány életben tartását egyik legfontosabb feladatuknak tekintik.

Kulcsszavak: *akadémia, matematika, hadtudomány, hadtudományi bizottság, hadügy, honvédség, irodalom, kutatás*

IRODALOM

- Búza Andor (1887): A magyar katonai irodalomról. In: Rónai Horváth Jenő (szerk.): *Magyar Katonai Évkönyv 1886-ra*. MTA Hadtudományi Bizottság, Budapest
- Fraknói Vilmos (1883): *Jelentés a M. T. Akadémia 1882-1883. évi munkálkodásáról. A Magyar Tudományos Akadémia Évkönyvei 1883-1889*. XVII. köt. I. darab. Az MTA 1883.máj. 20-án tartott XLIII-dik közülésének tárgya. MTA, Budapest
- Fraknói Vilmos (szerk.) (1884): *Állandó bizottságok. XXII. Hadtudományi bizottság. A Magyar Tudom. Akadémiai Almanach MDCCCLXXXIV-re*. MTA, Budapest, 94–103.
- Glatz Ferenc (főszerk.) (2003): *A Magyar Tudományos Akadémia tagjai 1825–2002*. I–III. MTA Társadalomkutató Központ, Budapest
- Kápolnai István (1867): *Magyarország hadászati védelme észak vagy keletről jövő támadás ellen*. Kertész gyors-sajtó, Pest
- Kápolnai Pauer István (1881): *A hadtudomány viszonya a többi tudományhoz*. Székfoglaló értekezés. (Olvas-tatott a III. oszt. 1881. jún. 20-ki ülésén.) *Értekezések a matematikai tudományok köréből*. VIII. k. XI. sz. 1–19.

- Kónya Sándor (1994): „... *MAGYAR AKADÉMIA ÁLLÍTASSEK FEL...*” *Akadémiai törvények, alapszabályok, ügyrendek 182–1990. A Magyar Tudományos Akadémia Könyvtárának Közleményei* 32 (107) új sorozat, Budapest
- Liptay Sándor (1902): Hollán Ernő emlékezete. *Akadémiai Értesítő*, XIII,150–151 füzet, 319–342.
- Lónyay Menyhért (1883): *Az MTA XLIII. Nagygyűlés elnöki megnyitó beszéd. A Magyar Tudományos Akadémia Évkönyvei 1883-1889*. XVII. köt. I. darab. Az MTA 1883. máj. 20-án tartott XLIII-dik közülésének tárgya. MTA, Budapest
- Olvastatik Kápolnai Pauer István l. tagnak egy külön hadtudományi bizottság felállítása tárgyában a III. osztályhoz benyújtott indítványa*. Összes ülés 1882. május 20. *A Magyar Tudományos Akadémia Értesítője*. 1882, 4, 165–166.
- Rónai Horváth Jenő (szerk.) (1887): *Magyar Katonai Évkönyv 1886-ra*. MTA Hadtudományi Bizottság, Budapest
- Rónai Horváth Jenő (1887): A Magy. Tud. Akadémia kebelében fennálló hadtudományi bizottság működése. In: ... (szerk.): *Magyar Katonai Évkönyv 1886-ra*. MTA Hadtudományi Bizottság, Budapest
- Rónai Horváth Jenő (1891): *Az újabbkori hadviselés történelme*. Pallas, Budapest



Tudós fórum

KITÜNTETÉSEK

Magyarország köztársasági elnöke nemzeti ünnepünk, államalapító Szent István ünnepe alkalmából – a Magyar Tudományos Akadémia felterjesztésére – a Parlamentben adta át a következő kitüntetéseket:

A Magyar Köztársasági Érdemrend Középkeresztje a csillaggal (polgári tagozata) kitüntetésben részesítette

Kopátsy Sándort, a közgazdaság-tudomány doktorát,
Papp Lajost, az orvostudomány doktorát,
Szilágyi János Györgyöt, a történelemtudomány doktorát.

•

A Magyar Köztársasági Érdemrend Középkeresztje (polgári tagozata) kitüntetést adományozta

Arató Péternek, az MTA rendes tagjának,
Bodor Miklósnak, az MTA külső tagjának,
Freund Tamásnak, az MTA rendes tagjának,
Horváth Józsefnek, az MTA rendes tagjának,
Kahler Frigyesnek, a Veszprém Megyei Bíróság bírójának,
Patkó Gyulának, a műszaki tudomány kandidátusának,
Préda Istvánnak, az orvostudomány doktorának,
Szépfalusy Péternek, az MTA rendes tagjának.